

Rodák z Levíc, kúpeľný lekár vo Vyhníach – priekopník balneológie v Uhorsku: Štefan Boleman (1843 – 1905)

MUDr. László Kiss, CSc., dr. habil.

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Bratislava

Pediatr. prax, 2018;19(2):84

Pred 175. rokmi, 22. marca 1843, sa narodil v Leviciach zo zemianskeho rodu pôvodom z Dežeríc Štefan (István) Boleman. Bol členom slávnej dynastie: jeho otec Ján a bratia, Eduard (1835 – 1884) a Ján (1837 – 1891) boli lekárnikmi v Leviciach. Študoval v rodnom meste, v Banskej Štiavnici a v Bratislave. Diplom lekára získal vo Viedni roku 1865. O rok neskôr, už v Pešti, získal aj titul doktora chirurgie. Nepodarilo sa nám zistiť, kde začal svoju lekársku prax. Jeho pamätná tabuľa vo Vyhníach síce tvrdí, že bol tam kúpeľným lekárom od roku 1868, ale „Verejnozdravotnícka štatistika Uhorska“ z roku 1876 od Gyula Oláha, uvádza Bolemana medzi prešporskými (bratislavskými) lekármi. Podľa Oláha kúpeľným lekárom vo Vyhníach r. 1876 bol Ferenc Hadviger. Boleman pravdepodobne sa stal jeho nástupcom, nakoľko už roku 1878 publikoval prácu v maďarčine o „železo obsahujúcej termálnej vode vo Vyhníach“. O rok neskôr práca vyšla aj v nemčine, vo Viedni.

Záujem Bolemana o kúpeľníctvo nebol len slamenným plamienkom, ale zostal jeho celoživotným koníčkom. Medzi prvými v Uhorsku rozpoznal, že balneológia pod dozorom lekára môže

byť rovnocenným partnerom klasických medicínskych odborov, vnútorného lekárstva a chirurgie. Začal systematicky zbierať údaje o kúpeľoch, prameňoch Uhorska i Sedmohradska. Po desaťročnej mravčej práci roku 1887 vyšla v „knižnici Uhorského lekárskeho vydavateľstva“, ako jej 53. zväzok, 603-stranová monografia od „vyhnianskeho kúpeľného lekára“, pod názvom: „Füüdötan. Kiváló tekintettel a magyarhoni gyógyhelyekre“ (Balneológia. So zvláštnym zreteľom na uhorské liečivé kúpele). Prílohou knihy bola výborná mapa liečivých kúpeľov a minerálnych vôd. Mapu na základe údajov ďalšieho priekopníka balneológie, bardejovského kúpeľného lekára, Kornela Chyžera (1836 – 1909) nakreslil rodák z Čiech, Josef Homolka (1840 – 1907).

V čom sa líšila Bolemanova kniha od skoršie vydaných monografií podobného zamerania, napr. od knihy jeho krajana, rodáka z Tekovského Hrádku, Józsefa Töröka (1813 – 1894) z r. 1848 resp. 1859? Napr. v tom, že ako prvý pripojil k opisom jednotlivých prameňov a kúpeľov, samostatnú časť pod názvom „Balneoterápia“ (s. 455 – 593). Sformuloval v nej moderné, dodnes platné princípy liečby v kúpeľoch: ok-

rem vody, liečivým prostriedkom môže byť i vzduch, ale i zmenená životospráva a diéta. Balneoterapia je síce terapiou chronických chorôb, ale lekár, indikujúci liečbu v kúpeľoch musí mať pred očami, že „nie chorobu, ale chorého posielame do kúpeľov“.

Vďaka tejto monografii Boleman stal sa uznávaným po celom Uhorsku. Keď r. 1890 bola založená Balneologická spoločnosť Uhorska, Boleman bol zvolený do výboru a stal sa poradcom pre kúpeľnú štatistiku. R. 1894 na VIII. medzinárodnom kongrese hygieny a demografie prednášal v nemčine o „medzinárodnej štatistike kúpeľov“. R. 1896 v rámci osláv tzv. milénia vyšla jeho kniha pod názvom „Uhorské kúpele a minerálne vody“ – a to v náklade 6 000 v maďarčine, 3 000 v nemčine a 1 000 vo francúzštine.

Kráľovský radca Štefan Boleman zomrel 25. januára 1905. Je pochovaný v Banskej Štiavnici.

MUDr. László Kiss, CSc., dr. habil.

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety
Palackého č. 1, 810 00 Bratislava
kiss.agi@panelnet.sk